

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Лазіс М. І.

Миколаївський національний аграрний університет

Повномасштабна військова агресія проти України стала надзвичайно серйозним випробуванням для суб'єктів публічного управління, зокрема органів місцевого самоврядування. У цих умовах вони опинилися перед якісно новими викликами гібридної війни, що вимагали оперативного ухвалення рішень критичного значення у ситуації підвищеної невизначеності, дефіциту ресурсів та масштабних руйнувань цивільної та критичної інфраструктури.

Воєнні дії супроводжувалися істотним зростанням кількості та масштабів техногенних надзвичайних ситуацій, формуванням гуманітарних криз, а також посиленням загроз для життя та здоров'я цивільного населення. Незважаючи на екстремальний характер виниклих ситуацій і безпрецедентність агресивних дій, національна система публічного управління продемонструвала значний рівень стійкості та здатності до адаптації. Органи державної влади місцевого самоврядування забезпечили узгодженість та результативність реагування на найбільш гострі кризові прояви [1, с. 267]. Водночас досвід першого року широкомасштабної війни виявив ряд системних проблем у сфері антикризового управління, що потребують подальшого теоретичного осмислення та інституційного удосконалення.

Виявлені проблеми охоплюють недосконалість координаційних дій між міжвідомчими структурами, недостатню інтеграцію державних та місцевих структур цивільної захисту, а також дефіцит підготовлених фахівців, спроможних забезпечувати життєдіяльність населення в умовах воєнного стану. До них додаються обмеженість сучасного технічного оснащення ситуаційних центрів та аналітичних підрозділів, а також відсутність уніфікованих протоколів кризового реагування та комунікації. Ґрунтовний аналіз зазначених викликів та розроблення механізмів їх подолання є ключовими передумовами подальшого удосконалення системи публічного управління у сфері цивільної безпеки в умовах тривалих бойових дій та у період післявоєнного відновлення держави.

Значним викликом стала надмірна централізація процесів прийняття рішень та розподілу ресурсів. Незважаючи на задекларований принцип субсидіарності, суттєва частина повноважень у сфері безпеки фактично зосереджена на рівні центральних органів влади [2, с. 146]. Це виявляється, зокрема, у ухваленні рішень щодо організації системи цивільної захисту на рівні областей та територіальних громад без належного урахування їх локальних особливостей. Механізми фінансування заходів із ліквідації наслідків бойових дій та надзвичайних ситуацій також відзначаються недостатньою гнучкістю, оскільки основні фінансові ресурси акумулюються у державному бюджеті.

Такі умови обмежують спроможність органів місцевого самоврядування самостійно визначати пріоритети у сфері безпеки життєдіяльності, оперативно спрямовувати необхідні ресурси та залучати додаткові джерела фінансування. При цьому саме місцевий рівень несе основний тягар оперативного реагування на наслідки ракетних ударів та бойових дій.

Одним із ключових системних викликів залишається фрагментарний рівень координації між суб'єктами цивільної захисту на всіх управлінських рівнях. Формування ефективної Єдиної державної системи цивільної захисту досі не завершене, що унеможливує повноцінну інтеграцію ресурсів центральних органів виконавчої влади,

місцевого самоврядування, об'єднаних територіальних громад, приватного сектору та інститутів громадянського суспільства. Наявна модель функціонує переважно в межах галузевої ланки, коли окремі міністерства та відомства відповідають виключно за власні напрямки діяльності, тоді як реальні інструменти міжвідомчої координації та горизонтальної взаємодії фактично відсутні.

Суттєвими залишаються проблеми комунікації органів державної влади із громадськістю в кризових ситуаціях. Були випадки офіційних повідомлень, які характеризувалися нечіткістю, фрагментарністю або суперечливістю [3, с. 86], що ускладнювало формування у населення адекватного розуміння алгоритмів поведінки через різні типи загроз. На початковому етапі повномасштабної війни розгалужені дії та не своєчасні й погоджені роз'яснення сприяли виникненню панічних настроїв серед населення та поширенню дезінформації, оскільки було відсутнє єдине авторитетне джерело оперативної та достовірної інформації.

Додатковим викликом є недостатнє залучення органів громадянського суспільства, волонтерських та гуманітарних структур до комунікаційних процесів [4, с. 258], що обмежує можливість формування комплексної системи інформування та підвищення рівня безпеки громадян.

Отже, стратегія оптимізації механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту під час воєнного стану має ґрунтуватися на системному підході, спрямованому на зміцнення інституційної взаємодії, розширення можливостей локального рівня, підвищення якості управлінських рішень та створення високоефективної інфраструктури безпеки. Саме такий комплексний підхід забезпечує здатність держави та громад функціонувати стабільно та гарантовано захищати населення в умовах триваючих воєнних загроз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іваненко В. С., Курепін В. М. Реалізація заходів цивільного захисту у реформах місцевого самоврядування: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції «Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції». Миколаїв: МНАУ, 2023. С. 265–268. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15758>
2. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв: МНАУ, 2025. 491 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20130>
3. Курепін В. М., Сухорукова А. Л. Менеджмент функціонування вітчизняного медіа в кризовій економіці воєнного періоду: тенденції та прогнози. *Modern Economics*. 2025. № 52(2025). С. 81–88. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V52\(2025\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V52(2025)-12)
4. Курепін В. М., Самойленко О. О., Бацуровська І. В. Кібергігієна цифрового освітнього середовища як складова системи безпеки праці та життєдіяльності. Суспільство та національні інтереси: журнал. 2025. № 11(19). С. 255–268. DOI: 10.52058/3041-1572-2025-11(19)-255-267